

Komplexní diagnostika Duchennovy svalové dystrofie

Když jde do první třídy, už se velmi špatně hýbe, nemá rovnováhu a hodně padá.
Než vyjde z devítky, je trvale invalidní, připoutaný na vozíku.
A přijímaček na vysokou se nejspíš vůbec nedožije.
Tak to vypadá, když má chlapec Duchennovu svalovou dystrofii.

Šestiletý Daniel trpí svalovou dystrofií.
Je upoután na vozíku a jeho svalstvo postupně ochabuje.
Naděje, že se chlapec dožije dospělosti, je velmi malá.

Duchennova svalová dystrofie

- genetická choroba
- tělo nemocného při ní není schopné produkovat svalovou bílkovinu dystrofin
- důsledku toho začnou svaly postupně ochabovat: nejprve kosterní, pak dýchací a nakonec i srdce
- světově nejrozšířenější forma svalové dystrofie
- postihne jednoho ze tří tisíc narozených chlapců
- v Česku je evidováno asi pět stovek nemocných

Duchennova svalová dystrofie

poprvé posána

Guillaume Benjamin Amand Duchenne

narozen. 17. září 1806, Boulogne, Francie

zemřel 15. září 1875, Paříž, Francie

- francouzský neurolog
- popsal několik nervových a svalových poruch

- Aplikoval elektrody, za jejichž pomoci se zjišťoval průběh stahování svalových vláken.

- Vyšetřoval všechny hlavní povrchní svaly za použití elektrod

- Byl schopen rozlišit normální a nenormální svalovou reakci.

A handwritten signature in cursive script, likely reading 'Duchenne' followed by a flourish. The ink is dark and the paper is aged and yellowed.

Beckerova svalová dystrofie

mírnější verze

- nápor nemoci se projeví obvykle později (propuká kolem desátého roku života)
- progrese je pomalejší
- prognózy hůře předvidatelné
- u chlapců s tímto typem nemoci sice tělo dokáže dystrofin vyrobit, ale pouze v malém množství a ve špatné kvalitě
- vyskytuje se u 1 chlapce z 18 000 narozených
- jako první popsal německý genetik Peter Emil Becker v roce 1955

Duchennova svalová dystrofie

průběh nemoci

- **první příznaky se projeví mezi 3. – 6. rokem života**

začnou později chodit

zvětšené lýtkové svaly - hypertrofie

jsou nemotorní

často padají

nemohou pořádně běhat či chodit do schodů

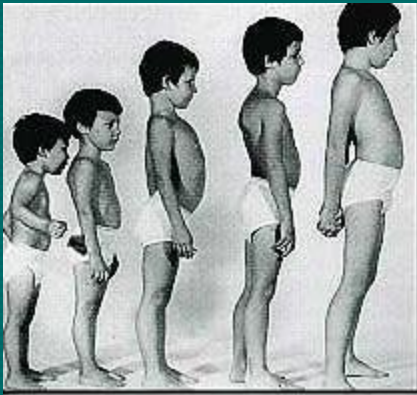
mají potíže při vstávání ze země

Duchennova svalová dystrofie

Průběh nemoci

- ve školním věku

většinou chodí po špičkách, protože mají drasticky zkrácené Achillovy šlachy

mění se i držení těla, záda se prohýbají, břicho se naopak vysunuje vpřed

Duchennova svalová dystrofie

Průběh nemoci

- do 13. let definitivně přestanou chodit a jsou odkázáni na invalidní vozík

všechny aktivity, při kterých musí být zapojeny svaly rukou a nohou a trupu vyžadují pomoc

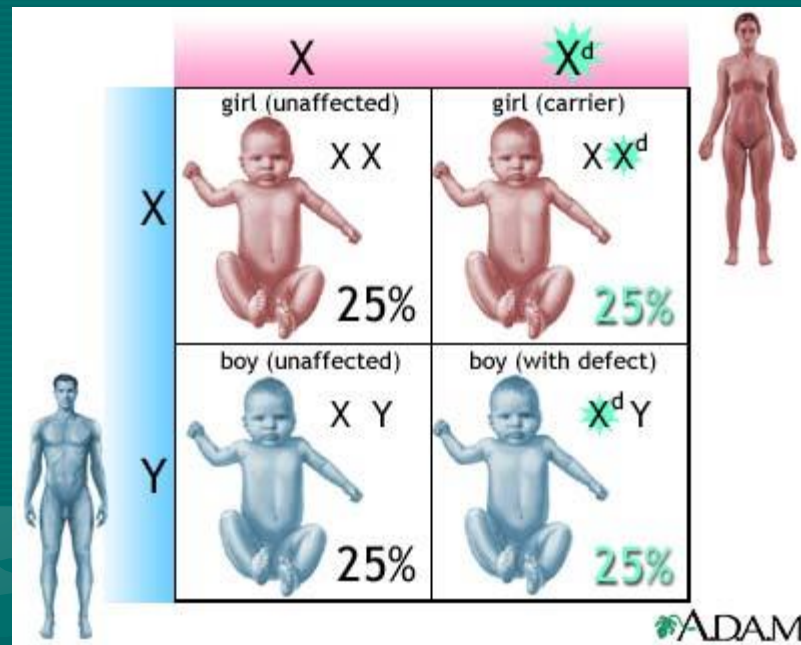
- 20. narozeniny už zpravidla neoslaví.

Duchennova svalová dystrofie

dědičnost X-recesivní

- DMD lokus Xp21

DMD v 99,9% postihuje výlučně chlapce (ve vzácných případech mohou onemocnět děvčata)

Duchennova svalová dystrofie

dystrofinový gen

Jeden z největších známých lidských genů 2,4 Mb

- 79 exonů
- 14 kb mRNA transkript

exprese ve skeletálním svalstvu a mozku

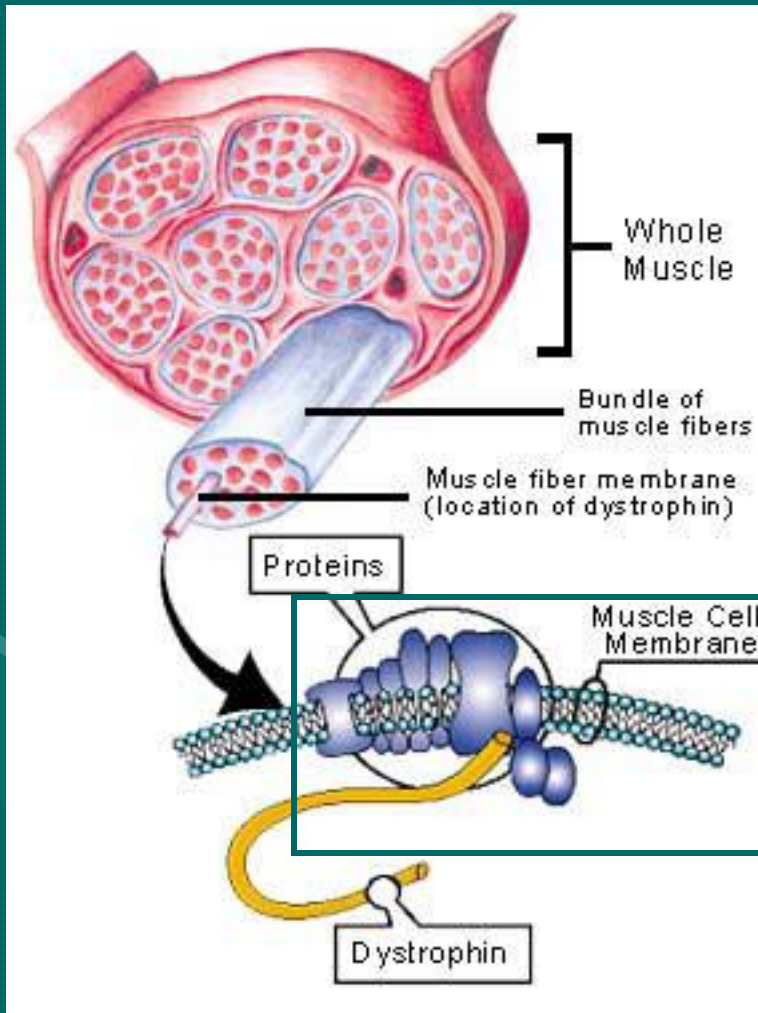
produkt – **dystrofin**

Mutace

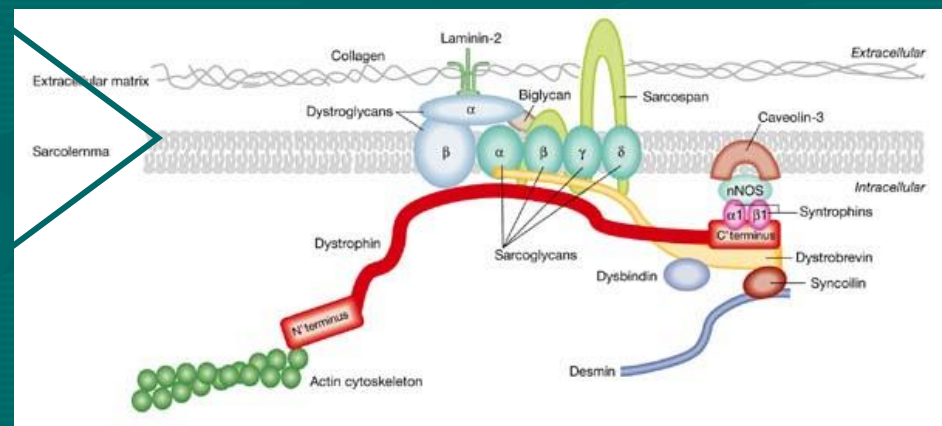
- 96% frameshift mutací
- 60-70% rozsáhlých delecí a duplikací
- 30% nových mutací
- 10-20% nových mutací jsou gonodální mozaiky

Duchennova svalová dystrofie

Dystrofin

- 427 kDa
  - sarkolemární protein
- společně s jinými proteiny zajišťuje spojení extracelulární matrix a cytoplasmatického cytoskeletonu

dystrofin asociovaný proteinový komplex

Duchennova svalová dystrofie

Dystrofin

DMD pacienti

dystrofin fakticky chybí

normální dystrofin

dystrofin chybí

oblasti chybějícího dystrofinu u heterozygotů

BMD pacienti

- 10-40% normálního množství dystrofinu
- produkce částečně funkčního dystrofinu v alternativním množství

Determinace kvantity a distribuce dystrofinu imunohistochemickým barvením svalových biopsií

- může potvrdit přítomnost dystrofinopatie
- umožňuje diferenciaci mezi DMD a BMD
- výsledek nemusí být vždy přesný

Pouze identifikace patogenní DMD mutace dává absolutní diagnostickou jistotu

Duchennova svalová dystrofie

Algoritmus molekulárně genetického vyšetření

1. Detekce delecí DMD exonů v *hot spot* oblastech dystrofinového genu
2. MLPA
3. Sekvenování kódujících oblastí DMD genu
4. Nepřímá DNA dignostka

Duchennova svalová dystrofie

Detekce delecí DMD exonů

Základní molekulárně genetická diagnostika
založena

na detekci delecí DMD exonů v *hot spot* oblastech dystrofinového genu

DMD *hot spot* oblasti

DMD exony 1 – 22

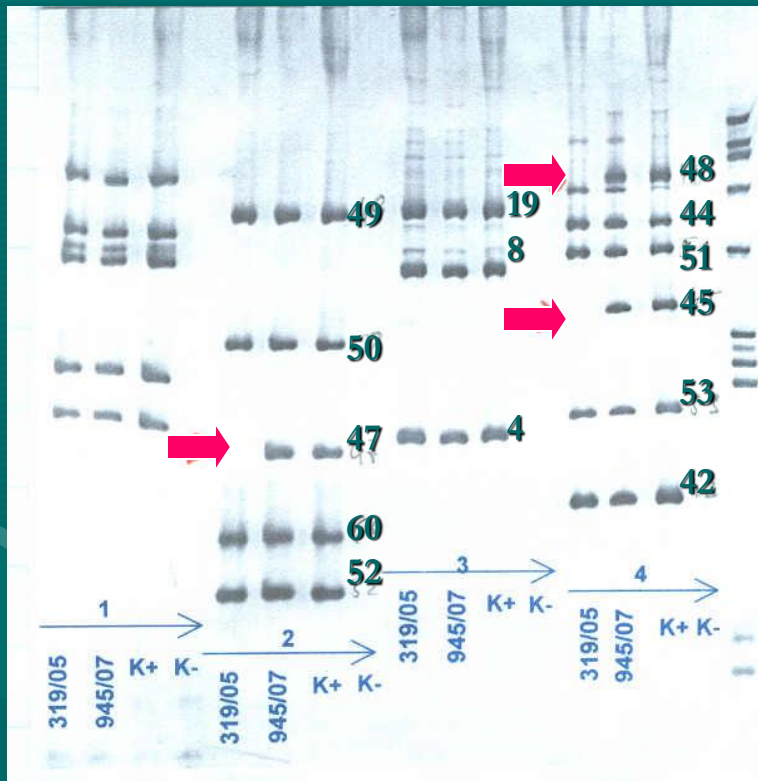
DMD exony 44 - 54

Prováděna multiplex PCR – amplifikace promotorové oblasti a 18 DMD exonů

Duchennova svalová dystrofie

Detekce delece DMD exonů

4 sety multiplex PCR

Zkumavka 1

Pm 535 pb
exon 3 410 pb
exon 43 357 pb
exon 13 238 pb
exon 6 207 pb

Zkumavka 2

exon 49 439 pb
exon 50 271 pb
exon 47 181 pb
exon 60 139 pb
exon 52 113 pb

Zkumavka 3

exon 19 459 pb
exon 8 360 pb
exon 4 196 pb

Zkumavka 4

exon 48 506 pb
exon 44 426 pb
exon 51 388 pb
exon 45 307 pb
exon 53 212 pb
exon 42 155 pb

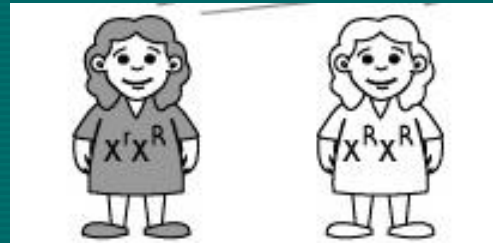
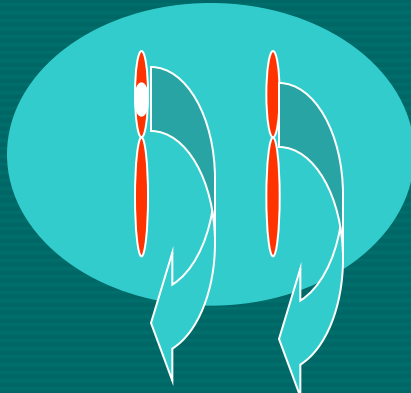
potvrzena DMD:

delece DMD exonů 45, 47, 48

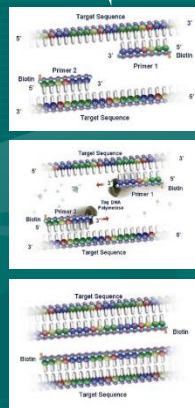
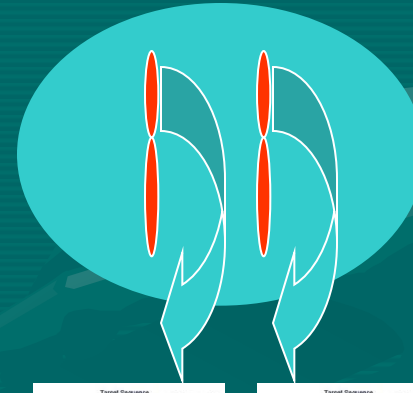
Duchennova svalová dystrofie

Detekce delece DMD exonů

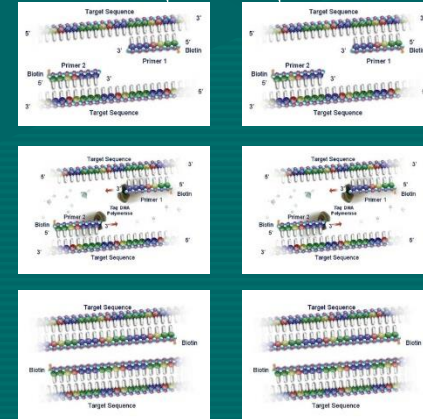
Multiplex PCR neodhalí ženu přenašečku

žena přenašečka   žena nepřenašečka

vždy PCR produkt

Duchennova svalová dystrofie

MLPA

MRC-Holland b.v.

MLPA®

Multiplex Ligation Probe
Amplification

Duchennova svalová dystrofie

MLPA

“Multiplex gene dosage analysis made easy”

Poprvé popsána: Schouten JP et al. (2002)

-Relative quantification of 40 nucleic acid sequences by multiplex ligation-dependent probe amplification.
Nucleic Acids Res. Jun 15;30(12):e57.

- detekce aberantních DNA sekvencí jednoduchým provedením na základě PCR reakce
- minimum pouze 20 ng DNA
- Lze analyzovat degradovanou DNA
  - extrahovanou z tkání v parafinových bločcích
  - extrahovanou z tkání ve formalínu
  - volnou fetální DNA získanou z maternální plasmy
- diskriminuje sekvence lišící se pouze v jednom nukleotidu
- determinuje metylační status promotrů
- detekce známých mutací a SNP

Duchennova svalová dystrofie

MLPA

Přístroje

termocykler

DNA analyzátor

Duchennova svalová dystrofie

MLPA

MLPA techniky

1. Denaturace
2. Hybridizace
3. Ligace
4. Amplifikace

Duchennova svalová dystrofie

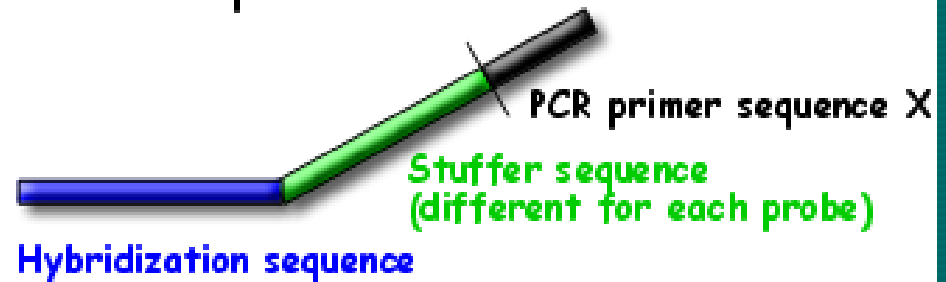
MLPA

SALSA MLPA proby

Synthetic oligonucleotide
50-60 bp

M13-derived oligonucleotide
60-450 bp

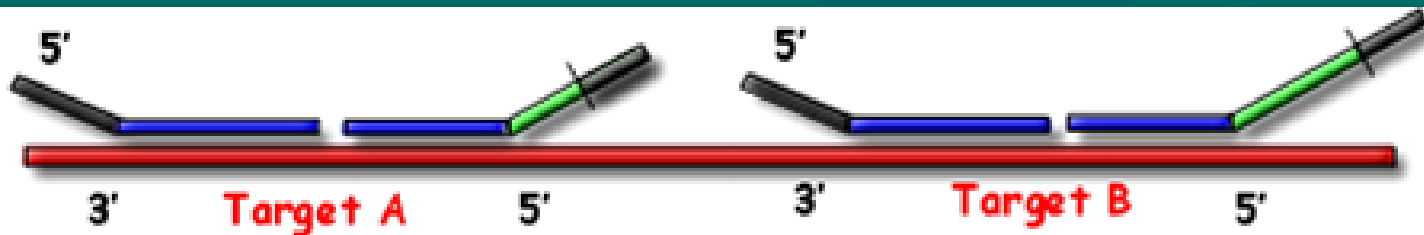

Duchennova svalová dystrofie

MLPA

Hybridizace

1. MLPA probemix je přidán k denaturované genomické DNA
2. Dvě části každé probe hybridizují k odpovídající sekvenci

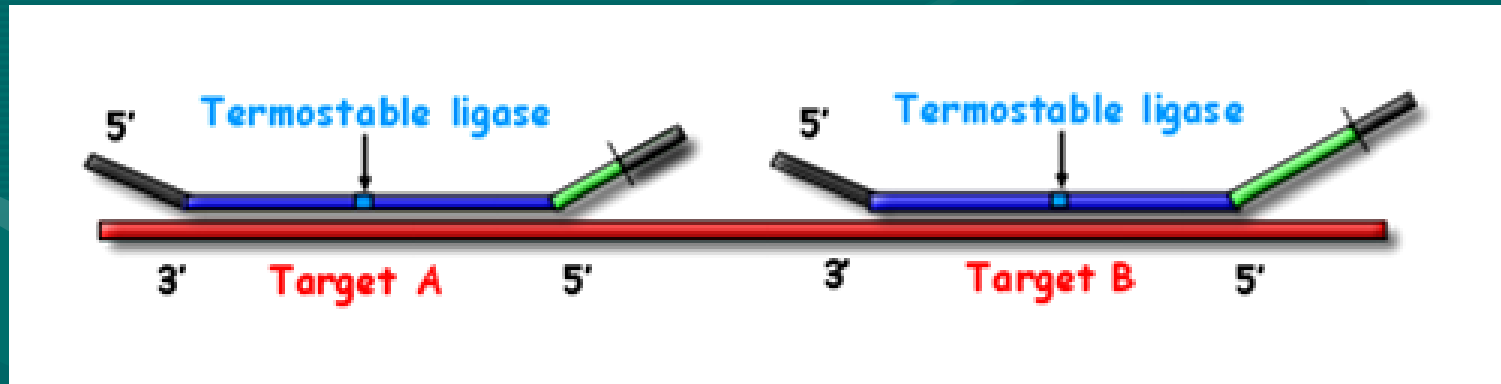

Duchennova svalová dystrofie

MLPA

Ligace

3. Proby jsou ligovány termostabilní ligásou

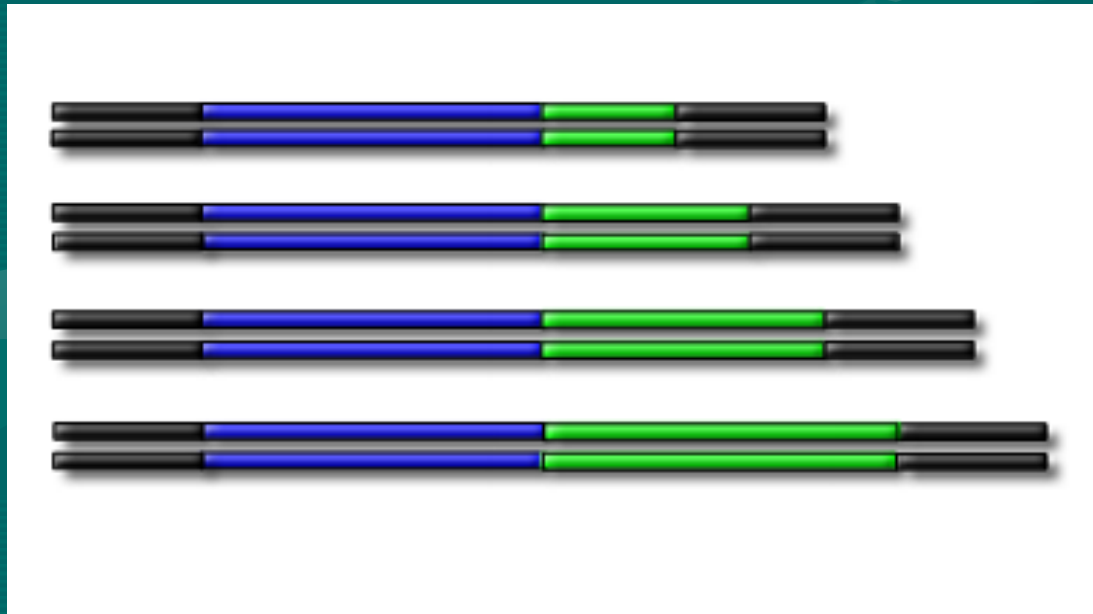

Duchennova svalová dystrofie

MLPA

Amplifikace

4. Pár univerzálních primerů je použit k amplifikaci všech ligovaných práb.
Amplifikační produkt každé próby má unikátní délku (130 –480 bp)

Duchennova svalová dystrofie

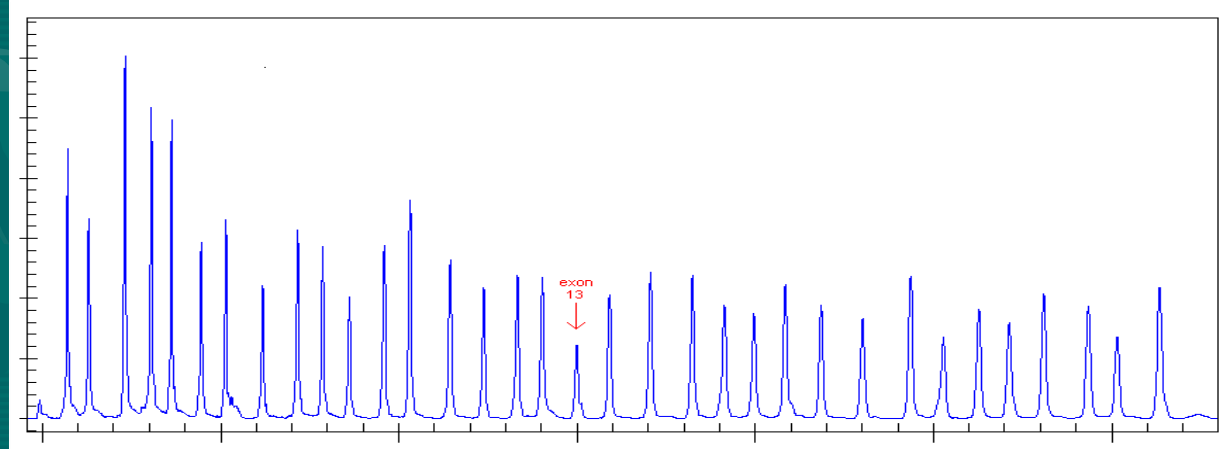
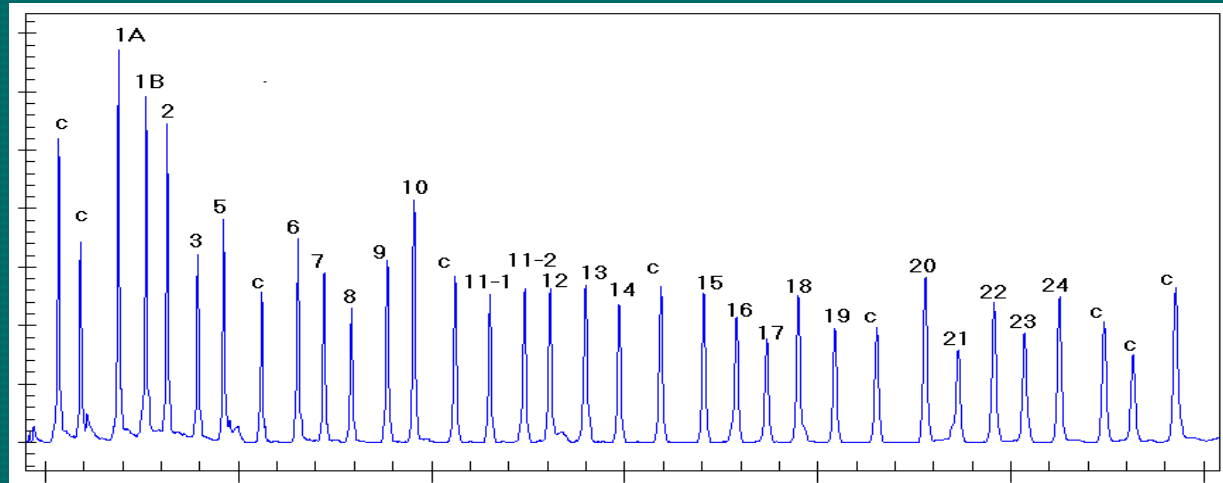
MLPA

Separace a kvantifikace kapilární elektroforézou

Každý pík je
amplifikační produkt
specifické proby

Vzorky jsou porovnávány
s kontrolním vzorkem

Rozdíl v relativní výšce
nebo ploše píku
v cílové sekvenci próby

Duchennova svalová dystrofie

MLPA

Salsa MLPA Kit P034/P035 DMD/Becker

Detekuje delece a duplikace všech exonů DMD genu

DMD muž

delece probě odpovídající sekvence se projevuje absencí amplifikačního produktu proby

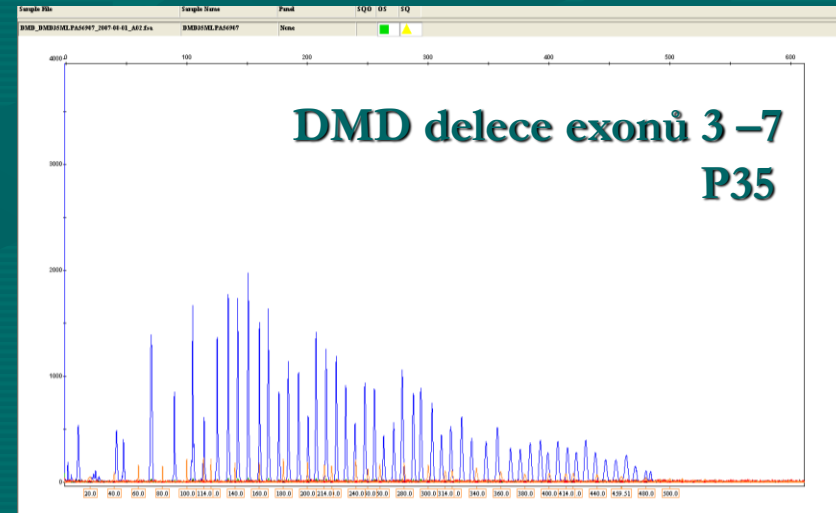
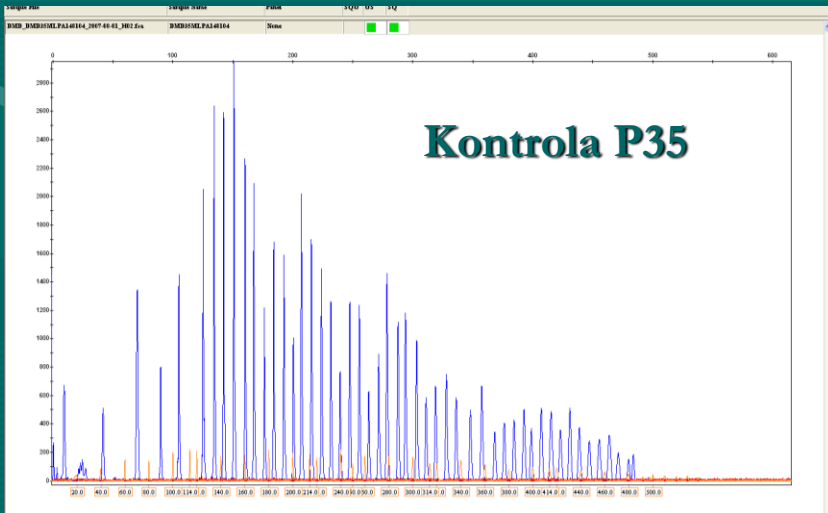
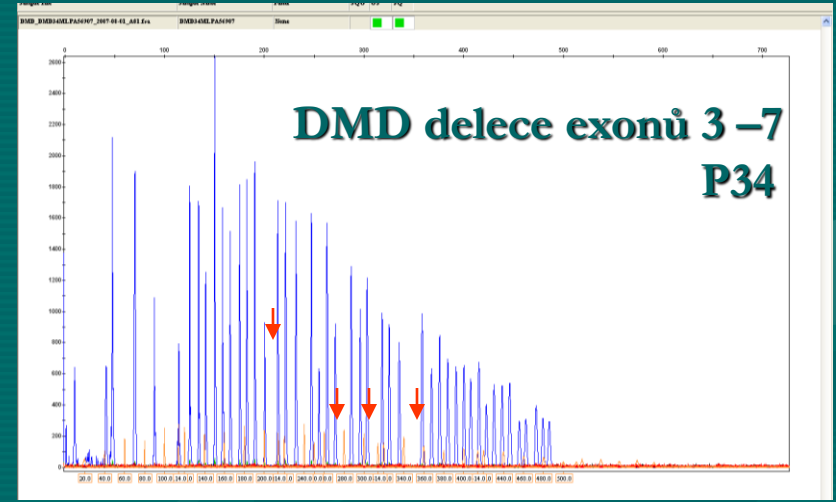
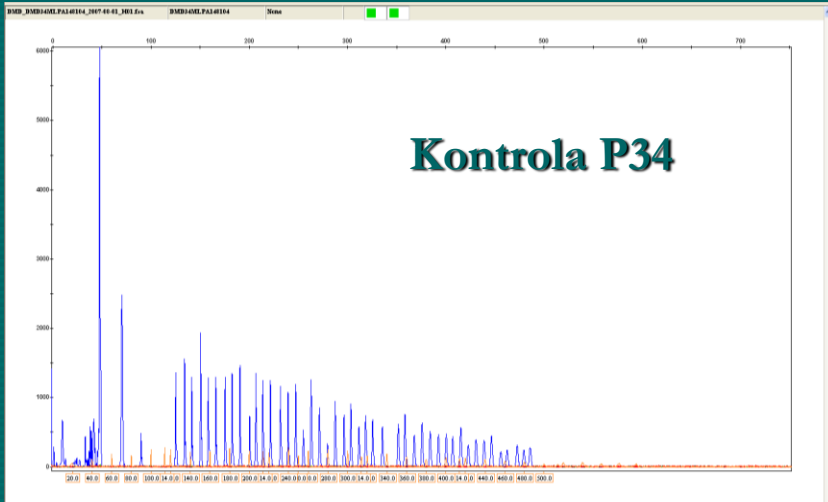
DMD žena přenašečka – heterozygot

30- 35% redukována plocha píku amplifikačního produktu příslušné proby

Mutace/polymorfismy ležících v místech dosedání prob mohou také způsobit redukcii plochy píku – delecii jednoho exonu nutné ověřit jinou metodou

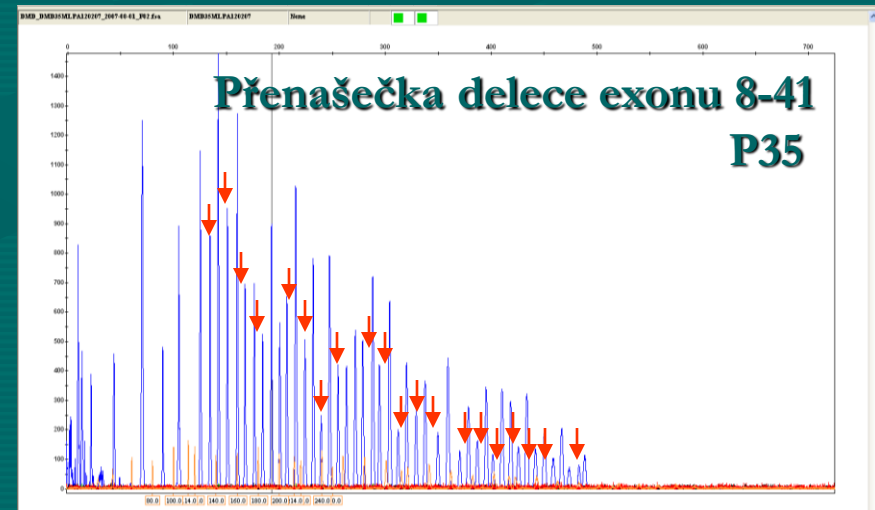
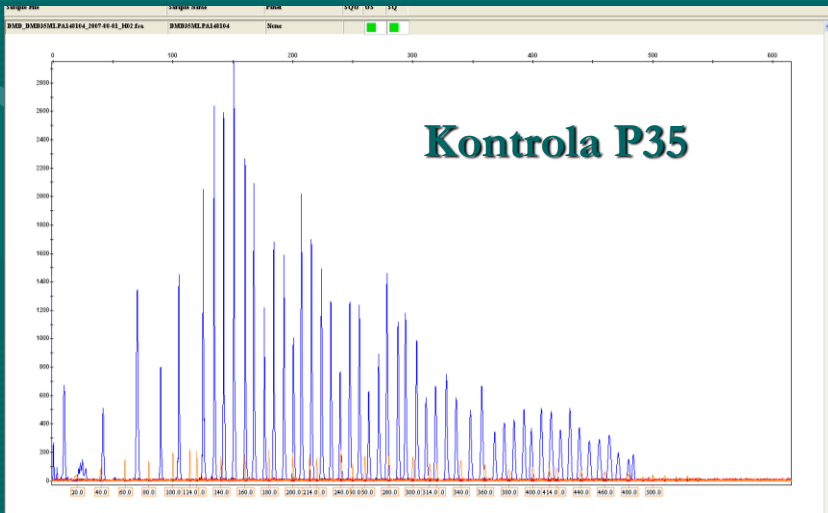
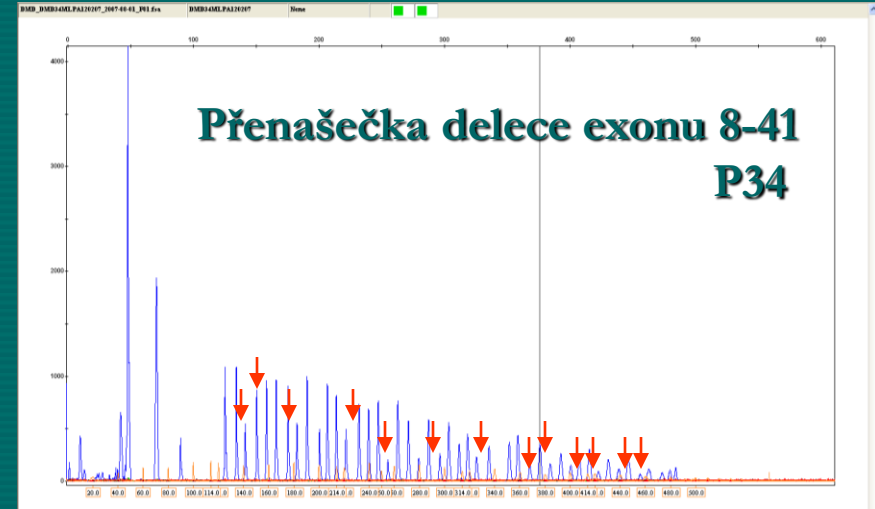
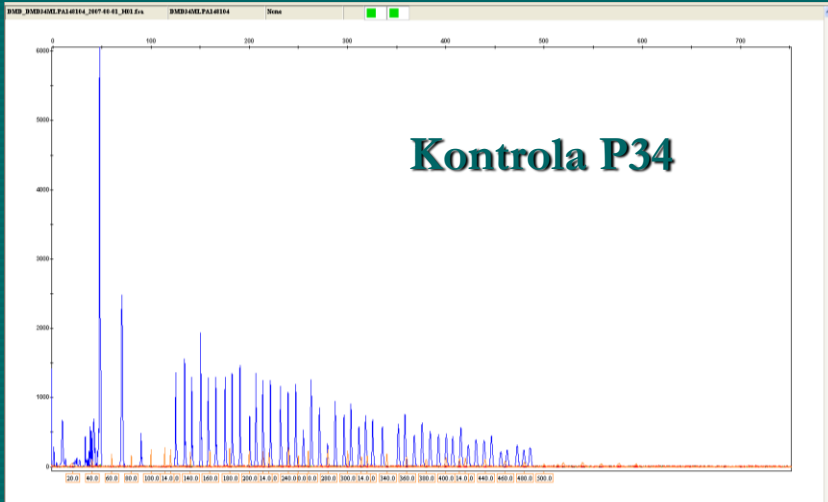
Duchennova svalová dystrofie

MLPA

Duchennova svalová dystrofie

MLPA

Duchennova svalová dystrofie

MLPA

Příklad zápisu výsledku

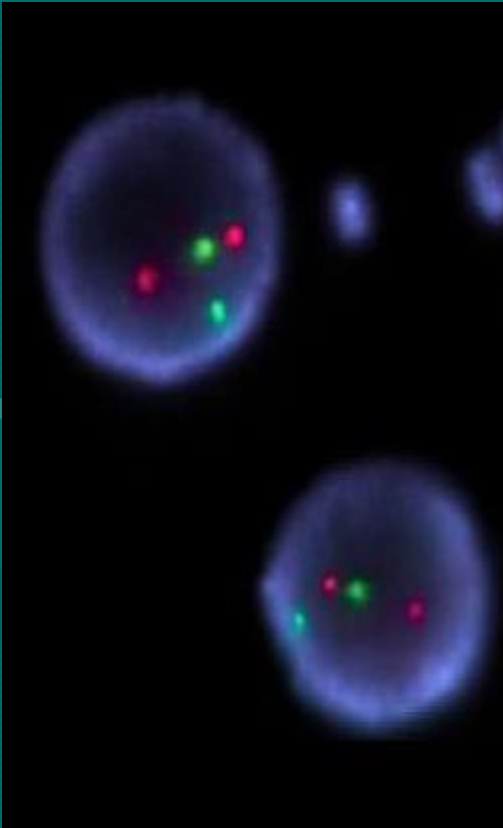
Byla detekována duplikace DMD exonu 2 dystrofinového genu,
c.263+?_347-?dup,
g.32948164+?_32948247-?.
Tato duplikace porušuje čtecí rámeček.

<http://www.dmd.nl/> tam vlezte do DMD exonic deletions/duplications reading-frame checker 1.9

Duchennova svalová dystrofie

FISH

Metodou fluorescenční *in situ* hybridizace lze
lokalizovat cílové nukleotidové sekvence
přímo v buňkách (*in situ*).

Metoda FISH

je

založena na schopnosti jednořetězcové DNA sondy vázat komplementární úsek cílové DNA fixované na mikroskopickém skle.

Duchennova svalová dystrofie

Život s dystrofií se podobá temnému tunelu, kde je lepší nevidět konec.
Světýlek naděje na léčbu v něm bliká málo.
Ale nyní se z temnoty tunelu ozývá veselý psí štěkot.

Na žádnou z podob svalové dystrofie nebyl zatím nalezen účinný lék.....ale!!!

Duchennova svalová dystrofie

Léčba

Mesengioblasty

- kmenové buňky získané ze stěn cév krevního oběhu
- schopné diferenciaci na svalová vlákna a produkce dystrofinu
- čtyři z pěti psů se postavili na nohy
- transplantované buňky pronikly do svalů v různých částech těla, zapojily se do nich a pomohly k nápravě
- v některých svalech až 70% vláken dárcovského původu

Giulio Cossa, Nature, listopad 2006

Exon skipping

- AON (antisense oligonukleotid)
- zabraňuje transkripci poškozených exonů
- vzniká zkrácený funkční protein

